

Ж.Қ. ҚАЗИЯҚПАР¹, А.З. ӘЛІПБЕК², А.Н. КОШЕРБАЕВА²

¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Алматы, Қазақстан)

²Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті
(Шымкент, Қазақстан)

Janar_1203@bk.ru, alipbek_z@mail.ru, kosherbayeva72@list.ru

ШАҒЫН ЖИНАҚТАЛҒАН МЕКТЕП ЖАҒДАЙЫНДА БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМУЫ

Аңдатпа

Бұл мақалада шағын жинақталған мектеп жағдайында бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық белсенділігін дамытудың басты мәселелері қарастырылады. Бүгінгі уақытта елімізде шағын жинақталған мектеп жағдайында оқушылардың шығармашылық белсенділігін дамыту – білім беру жүйесінің өзекті міндеті. Осыған орай, қазіргі таңда стандартты емес шешімдер қабылдауға қабілетті, креативті ойлай алатын адамдар қажет. Осындай қажеттіліктерді шағын жинақталған мектептердің оқу-тәрбие үрдісінде жүйелі түрде жүзеге асыру көзделіп отыр. Шығармашылық белсенділік педагогикалық категория ретінде анықталады: тұлғаның динамикалық интегративті сапасы; шығармашылық сипатқа ие ерекше қызмет түрі; тұлғаның мотивациялық, интеллектуалдық, эмоционалдық, ерікті салаларын дамытуды қамтитын үрдіс ретінде; мінез-құлық сипаттамасы. «Шығармашылық белсенділік» ұғымына жеке авторлық анықтама берілген және оның іс-әрекет, ойлау, қабілет ұғымдарымен өзара байланыстылығы, мәні мен мазмұны сипатталады.

Түйін сөздер: шағын жинақталған мектеп, бастауыш сынып оқушылары, шығармашылық, белсенділік, дамыту, іс-әрекет, қабілет.

Кіріспе. Бүгінгі таңда елімізде шалғай аудандарда оқушыларды тәрбиелеу және білім беру мақсатында құрылған шағын жинақталған мектептер саны жеткілікті. Бұл мектептерде оқу-тәрбие жүйесін жүзеге асыру күрделі іс. Оқушылардың шығармашылық белсенділігін дамыту шағын жинақталған мектептерде аса маңызды мәселе. Шағын жинақталған мектеп дегеніміз – тұрғындардың саны аз аймақтарда жұмыс істейтіндіктен, оқушыларының саны аз, біріктірілген сыныптардан, толық емес сыныптардан тұратын, оқу үдерісін жоспарлау мен ұйымдастыруда өзіндік ерекшеліктері бар жалпы білім беру мекемесі. Қазіргі таңда шағын жинақталған мектеп: біріктірілген сыныптармен; бірік-тірілген сыныптармен және толық емес сыныппен жұмыс жасайды.

Шағын жинақталған мектеп мәселесін зерттеушілер Ж.Қ. Астамбаева мен Г.И. Уәйісова өздерінің «Шағын жинақталған бастауыш мектептегі педагогикалық үдеріс теориясы мен технологиясы» атты еңбегінде «Шағын

жинақты мектептің тарихы ерте кезден, сонау Л.Н. Толстой, К.Д. Ушинский өмір сүрген кезеңнен бастау алады. Қазақстан топырағында ондай мектептің пайда болуы Ы.Алтынсариннің ағартушылық қызметімен тікелей байланысты XVIII ғасырдың 60 жылдарында дүниеге келді. Содан бері бұл үлгідегі мектептің мәселесі күн тәртібінен түспей келеді» деп атап көрсетеді.

Шағын жинақталған мектептердің басты мәселелерін былай көрсетуге болады:

– қосалқы сыныптарда оқу өткізудің ыңғайсыздығы;

– аз толтырылған сыныптарда оқыту-дың дәстүрлі әдістемелерінің артық болуы;

– кәсіптік білім беруді ұйымдастыруға мүмкіндік жоқтығы;

– қосымша білім беру ұйымдарының және мәдени орталықтардың жоқтығы;

– арнайы ғылыми-әдістемелік кешендердің болмауы;

– мұғалімдердің, әсіресе, тәжірибесіз жас мамандардың шағын жинақты мектеп

ерекшелігіне байланысты оқыту үдерісіне дайын болмауы;

– мұғалімдердің біріктірілген сыныптардағы сабаққа дайындалу, өткізу барысында шамадан тыс жүктеме орындағанына қарамастан, еңбекақыларына үстемеақы қосылмауынан, ынталарының төмендеуі;

– әмбебап кәсіби педагогикалық мамандардың жетіспеушілігі;

– мұғалімдер ұжымының орташа жас көрсеткішінің жоғарылығы;

– материалдық-техникалық базаның нашарлығы;

– оқу үдерісінің интерактивті-мультимедиялық құралдармен, зертханалар мен компьютерлік сыныптармен жасақталмауы, жасақталған күнде де мұғалімдердің барлығының бірдей ондай заманауи құрылғылармен жұмыс істеуге дайын болмауы;

– сыныптағы оқушы санының аздығына қарамастан, жыл санап ҰБТ көрсеткішінің төмендігі [1].

Заманауи педагогика және психология ғылымының шығармашылық аумағындағы зерттеулер белсенді даму үдерісі сипатталады. Өйткені, қоғам тәжірибесі шығармашылық жетістік тұлғалық емес, әлеуметтік мағынаға ие болғандығын мойындап, психологиялық-педагогикалық ойлардың осы мәселеге назар аударуына мәжбүр етті. Отандық педагогика мен психологияда ерекше, жаңа шешімдерге әкелетін «шығармашылық» термині кең қолданылған.

Қазіргі әлемде шығармашылық әлеуметтік прогрестің маңызды құрамдас бөлігі мен қажетті шарты жеке тұлғаны қалыптастыру және дамыту процесімен тығыз байланысты философиялық, педагогикалық және психологиялық тұрғыдан қарастырылады. Әрбір адамның іс-әрекеті – бұл жеке дамуға, әр түрлі қызмет салаларын ынталандыруға және белсендіруге, жаңа материалды білуге және шығармашылық өнімді құруға әкелетін шығармашылық үрдіс.

Бүгінгі уақытта оқушылардың шығармашылық белсенділігін дамыту – шағын жинақталған мектеп жағдайында білім беру жүйесінің өзекті міндеті болып табылады. Қазіргі таңда стандартты емес шешімдер

қабылдауға қабілетті, креативті ойлай алатын адамдар қажет. Өкінішке орай, қазіргі мектеп әлі де болса білімді игерудегі шығармашылық емес көзқарасты сақтап отыр. Сол әрекеттердің біркелкі, үлгілі қайталануы оқуға деген қызығушылығын төмендетеді, балалар жаңалық ашуға ұмтылмайды. Қазіргі мектептегі білім беру негізінен оқушының логикалық ойлауын дамытуға бағытталған. Оқытудағы мұндай көзқарас жеке тұлғаның шығармашылық қырының дамуын тежейді. Сондықтан шығармашылық белсенділікті дамыту мәселесінің шешімін іздеу өзекті болып табылады және жан-жақты қарастыруды қажет етеді.

Пікірталас материалдары мен әдіснамасы. Қазіргі жағдайда шығармашылық тұлға оның дамуының барлық кезеңдерінде сұранысқа ие болады, бұл қазіргі қоғамның құндылықтары мен қажеттіліктерінің сапалық өзгеруіне байланысты. Адамзат өркениеті дамуының барлық кезеңдерінде түрлі ауқымды өзгерістермен ерекшеленеді. Балалар әдебиетінде олардың жалпы шығармашылық белсенділік санаты өте түсініксіз. Бір жағынан, шығармашылық – бұл іс-әрекеттің сипаттамасы: оның белгілі бір түрі (шығармашылық қызмет – өнер, әдебиет, ғылым) немесе дамуға, жетілдіруге немесе жаңа деңгейге өтуге қатысты кез келген әрекет. Екінші жағынан, мәселе шығармашылықтың психологиялық сипаттамасымен байланысты, сондықтан шеберлік проблемасымен байланысты. Баланың белсенділігін дамыту тетігі ретінде шығармашылық тұжырымдама мәселенің осы екі аспектісін байланыстырады.

«Шығармашылық іс-әрекет» ұғымының мәнін анықтау үшін шығармашылық категориясының мазмұнын ашуға сілтеме жасау керек. Шығармашылық кез келген нақты мазмұнға тәуелсіз әмбебап құбылыс ретінде А.Маслоу мен К.Роджерстің еңбектерінде ұсынылған. К.Роджерс шығармашылық процесі бір жағынан адамның бірегейлігіне, екінші жағынан материалға, оқиғаларға, адамдарға және өмір сүру жағдайларына негізделген жаңа өнімді жасауға бағытталған

әрекет ретінде түсіндіреді. Э.Фромм оқу және таңдану, ойлау қабілеті, жаңаны ашуға және тәжірибені терең түсінуге бағытталған шығармашылық қабілеттер жайындағы мәселелерді зерттейді.

Педагогика мен психологияға «белсенділік» ұғымы философия ғылымының бастапқы қайнар көзі. Белсенділіктің кең философиялық анықтамасы – адамның дүниеге деген белсенді қатынасынан тұратын, оның мақсатқа сай өзгеруі мен түрленуіне бағытталған адамның және жалпы қоғамның өмір сүру тәсілі. Сонымен бірге сыртқы дүниенің өзгеруі адамның өзін-өзі өзгертуінің алғышарты және шарты ғана болып табылады.

«Шығармашылық белсенділік» ұғымына келесідей анықтама беруді жөн көрдік: белсенділік пен қарым-қатынаста көрінетін жеке қасиет, жаңашылдық, өзіндік ерекшелік; бұл қызмет түрі; әр түрлі іс-шараларға, соның ішінде коммуникативті іс-шараларға кіреді.

Шығармашылық белсенділіктің әдіснамалық негіздерін алыс және жақын шетел ғалымдары Г.Ю. Айзенк [2], Ф.Баррон [3], Д.Векслер [4], М.Вергеймер [5], Дж. Гильфорд [6], С.Медник [7], В.Смит [8], С.Тейлор [9], Е.Р.Торренс [10], Х.Трик [11], М.Уоллах [12] және басқалар өз еңбектерінде қарастырған. Шығармашылық белсенділік бәріне тән және оның дамуы тәуелсіздіктің дамуымен және даралықтың көрінісімен тығыз байланысты. Бұл бастауыш мектеп жасында ерекше мәнге ие болады, өйткені бұл жастағы оқушылар

өздерінің әлеуметтік жағдайының өзгеруінен көрініс береді, ұжымда, өмірде және қоғамда белгілі бір орын алуға тырысады. Бұл мектеп оқушыларын үнемі өзін-өзі көрсетуге, демек шығармашылық белсенділікті көрсетуге мүмкіндік береді [13].

В.Г. Иванованың пікірінше, шығармашылық іс-әрекеттің мәні мотивтердің, қажеттіліктердің, іс-әрекеттердің, мүдделердің мақсатты бірлігінде көрінетін және олардың жеке трансформациялық белсенділігінің жоғары деңгейі түрінде көрінетін жеке тұлғаның тұтас сапасы ретінде анықталады.

В.С. Безрукова шығармашылық белсенділікті іс-әрекет пен қарым-қатынаста өзіндік, шығармашылық және жаңашылдықта көрінетін жеке қасиет ретінде түсінеді.

Н.Н. Нефедеваның ұстанымынан шығармашылық белсенділік өзін-өзі көрсету тәсілі, адам өзінің шығармашылық тәжірибесін зерттеген кезде қоршаған әлемді білу формасы ретінде анықталады, ол кейіннен өзін-өзі дамытудың негізіне айналады.

А.Шумилинаның зерттеулерінде шығармашылық белсенділік қажеттіліктерді, мотивтерді, мүдделер мен іс-әрекеттерді мақсатты түрде көрсетуде көрінетін және шығармашылық жағдайларды мағыналы іздеумен сипатталатын тұлғаның тұрақты тұтас сапасы ретінде түсініледі. Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді талдау бұл тұжырымдаманы әртүрлі авторлардың ұстанымынан қарастыруға мүмкіндік берді (кесте 1).

Кесте 1

Шығармашылық белсенділік туралы анықтамалар

№	Анықтамалар мазмұны	Ғалымдардың аты-жөні
1	Адамның іс-әрекетке қатынасын білдіретін құнды жеке білім	Г.И. Щукина
2	Шығармашылық белсенділікті дамытудың негізі баланың үнемі өсіп келе жатқан танымдық қажеттіліктері мен қазіргі уақытта оны қанағаттандыру мүмкіндіктері арасындағы қайшылықтарды жеңу болып табылады	В.С. Ильин
3	Баланың тақырыпқа және осы іс-әрекет процесіне қатынасында көрінетін белсенді жағдайы	Т.И. Шамова
4	Адамның білімге деген табиғи ұмтылысы, іс-әрекеттің сипаттамасы, оның қарқындылығы және жеке тұлғаның интегралды білімі	Т.И. Зубкова

Бастауыш сынып кезеңі – бұл жеке тұлғаның шығармашылық әлеуетін анықтау және дамыту үшін қолайлы және маңызды уақыт, өйткені дәл осы жаста шығармашылық және білім беру дамуының негіздері қаланады, өнімді іс-әрекеттер үшін психологиялық негіз жасалады және құндылықтар кешені жасалады. Адамның қасиеттері, қабілеттері мен қажеттіліктері жас оқушының шындыққа шығармашылық қатынасы негізінде қалыптасады. Осылайша, әр балаға тән шығармашылық белсенділікті дамыту және оған қажетті қасиеттерді беру бұл процесті жеңілдететін оқу үшін жағдай жасауды білдіреді [14]. Бастауыш сынып кезеңі – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін ең сәтті кезең. Балалар өз қолдарымен бір нәрсе жасағанда, олардың зейіні, есте сақтау мен ойлау қабілетін дамытады. Көркемдік талғам, логика және кеңістіктік қиял қалыптасады. Қолмен жұмыс жасау кезінде бала өзіне қажет моториканы дамытады. Адамның миында саусақтардың сөйлеуі мен қозғалысына жауап беретін орталықтар бір-біріне өте жақын орналасқанын ескерген жөн. Ұсақ моториканың дамуы мидың бөліктерін, демек, сөйлеуге жауап беретін аймақтарды белсендіреді. Бұл сонымен қатар

жазу дағдыларын жетілдіруге көмектеседі. Дұрыс ұйымдастырылған жұмыс жас білім алушыларға әртүрлі материалдардың сапасы туралы қажетті білім береді, өнермен таныстырады, жағымды эмоциялар тудырады және дағдылармен жұмыс істеуге және шеберлік техникасын игеруге деген ұмтылыстың дамуына ықпал етеді. Осы кезеңде бала оқу және танымдық іс-әрекеттің себептерін қиындатады. Танымдық қажеттілік танымдық іс-әрекеттің негізі болып қала отырып, оның мотивациялық саласын құрайтын бірқатар компоненттермен байытылады. Өзін-өзі бағалау, өзін-өзі тану сияқты ынталандыру күшіне енеді. Бастауыш сынып оқушыларының тәуелсіздігінің дамуы оларды жаңа ақпаратты, танымдық қызығушылықтары мен ұмтылыстарын қанағаттандыру тәсілдері мен құралдарын іздеуде жылдамдатуға мүмкіндік береді. Психиканың осы аспектілерінің дамуы оқушының танымдық белсенділігі өзін-өзі тану, мақсат қою және мотивациялық саланың дамуымен байланысты.

Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық белсенділігінің даму ерекшеліктерін ескере отырып, Т.И. Шамова оқушылардың шығармашылық белсенділігінің көрінуінің үш деңгейін анықтайды.

Кесте 2

Оқушылардың шығармашылық белсенділігінің көріну деңгейлері

№	Шығармашылық белсенділіктің көріну деңгейлері	Сипаттамасы
1	Репродуктивті белсенділік	Баланың білімді түсінуге, есте сақтауға, арттыруға, оны үлгі бойынша қолдану тәсілін игеруге деген ұмтылысы. Бұл деңгей баланың ерікті күш-жігерінің тұрақсыздығымен, білімді тереңдетуге қызығушылықтың болмауымен «Неге?» ерекшеленеді.
2	Түсіндіру әрекеті	Баланың зерттелетін мазмұнның мағынасын анықтауға деген ұмтылысы, құбылыстар мен процестер арасындағы байланысты білуге, өзгертілген жағдайларда білімді қолдану тәсілдерін игеруге деген ұмтылысы.
3	Шығармашылық белсенділік	Баланың құбылыстар мен олардың қарым-қатынастарының мәніне терең еніп қана қоймай, оған жаңа жол табуға деген ұмтылысы. Бұл белсенділік деңгейінің ерекшелігі – баланың жоғары ерік-жігерінің көрінісі, мақсатқа жетудегі табандылық пен табандылық, кең және тұрақты танымдық қызығушылықтар.

Шығармашылық белсенділік – бұл шығармашылық тұрғыда ойлай алатын адамның даралық сипаттамаларының бірі, оның аясында психикалық көріністерді, білім беру жағдайларын зерттеу педагогикалық психологияның маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Олардың шешімі баланың шығармашылық белсенділігінің деңгейін зерттеумен, оның жұмысына ықпал ететін факторларды анықтаумен, психологиялық тетіктердің қалыптасуына сезімтал бастауыш мектеп жасындағы көрінісінің ерекшеліктерін зерттеумен байланысты.

Оқу іс-әрекеті процесінде баланың шығармашылық белсенділігі нақты әлеммен өзара әрекеттесудің бір түрі болып табылады. Ол танымдық іс-әрекеттің маңызды қажеттілігіне, жаңа ақпаратқа, жаңа әсерлер мен білімге, қызметтің жаңа нәтижелеріне деген қажеттілікке негізделген. Бұл қажеттілік тәуелсіз белсенді шығармашылық әрекеттер зерттелетін объектіні немесе құбылысты өзгерту арқылы қанағаттандырылады [15].

Оқушылардың шығармашылық белсенділігі дегеніміз – оқушыға ғылыми білім немесе әдіс үшін белгісіз, бірақ әдетте қоғамдық тәжірибеде белгілі жаңа өнімді тәуелсіз іздеу және құру (немесе салу).

Шығармашылық белсенділік – бұл міндеттердің, шешімдердің жаңа қойылымдарын үнемі іздестіру, функциялардың белсенді түрленуі, еңбектің озық әдістері мен әдістерін меңгеру, еңбек процесіне жаңа, прогрессивті, бұрын пайдаланылмаған элементтерді енгізу, парасаттылыққа және өнертапқыштыққа ұмтылу, еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау мәселелері бойынша ұсыныстар енгізу іс жүзінде іске асырылуы қызметтің тиімділігін арттыруға ықпал ететін өндіріс пен еңбекті жетілдіру.

Н.Н. Поддяков бойынша, баланың шығармашылық бағытының құрылымы бірқатар компоненттерді қамтиды: қажеттілікті ынталандыру, мақсат қою, эмоционалды реттеу, қолданылатын танымдық құралдар жүйесі (тұжырымдамалар, суреттер, зерттеу стратегиялары), танымдық іс-әрекеттің нәтижелері, баланың ынталандыру негізінде әлемге белсенді шығармашылық қатынасы,

іс-әрекеттерді ойлап табудың жаңа тәсілдері және т.б. сабақтар және шығармашылық ойлау қабілеті.

Баланың әлемге белсенді шығармашылық қатынасы мотивациялық дайындықта және онымен сыни өзара әрекеттесу арқылы шындықты тануға, жеке зерттеу мақсаттарын дербес қоюға және оларға қол жеткізудің жаңа жолдары мен құралдарын ойлап табуға зияткерлік қабілетінде көрінеді.

Баланың шығармашылық бағытын дамытудың негізі – танымдық белсенділік. Д. Годовикова баланың танымдық белсенділігін оның жаңа жағдайдағы бағдарлы зерттеуінің нәтижесі ретінде қарастырады. Баланың танымдық іс-әрекеті – бұл оның барлық іс-әрекеттерін қамтитын және барлық деңгейлерде, оқуда, әлеуметтік тәжірибе жинақтауда, әлеуметтік дамуда және жеке дамуда танымдық процестерді дамытуда маңызды функцияларды орындайтын сипат [16].

Ғылыми әдебиеттерде кіші мектеп өмірі туралы пікір (6-11 жас) тұлғаның шығармашылық белсенділігін дамыту тұрғысынан сезімтал кезең ретінде бекітілді (А.М. Матюшкин, Н.М. Сокольникова, А.И. Фишелева, Г.И. Щукина және т.б.).

Бастауыш мектеп жасындағы шығармашылық белсенділіктің көрінісі белсенді мінез-құлық, жеке іскерліктер, тәуелсіздік, табандылық (Сурина Л.Б.); стандартты емес шешімдер қабылдау, іс-әрекеттің көрінісі, жаңасын ашу; мотивация; жеке өзін-өзі жетілдіруге ұмтылу (Кухаронак В.Г.); жеке даму үшін жаңалық пен маңыздылық (Фишелева А.И.); мазмұнды өзбетінше таңдау, оны игеру әдістері мен формалары, шығармашылық іс-әрекеттің өзіндік тәжірибесін жинақтау (Савельева Е.А.); қажеттіліктердің, мүдделердің, мотивтердің, қабілеттердің, қатынастардың динамикасы, интегративтілігі; қоршаған әрекеттің шығармашылық өзгеруі.

Құрастырылған бейне шығармашылық белсенділікті дамытудағы бастауыш мектеп жасындағы сезімталдық пен өнімділік туралы болжамды айқындауға мүмкіндік береді. В.Б. Огузовтың пікірінше, бастауыш сынып кезеңінде шығармашылық белсенділікті

дамытудың өзіндік ерекшелігі, ең алдымен, «шығармашылық белсенділікті тәрбиелейтін психологиялық құбылыс жалпы жас ерекшеліктеріне байланысты болып табылады» [17]. Біз бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық белсенділігін адамның шығармашылық белсенділікке деген ынтасы ретінде қарастырамыз, ол белсенділік жыл-дамдығымен, шығармашылық тапсырманы орындаудың тиімділігімен және баланың шығармашылық процесінде өзін-өзі жетілдіруге деген ұмтылысымен анықталады.

Қорытынды және нәтижелері. *Сонымен, шығармашылық белсенділікті төрт аспектіде сипатталатын педагогикалық категория ретінде қарастыруға болады:*

– өзінің шығармашылық қажеттіліктерін, мүдделерін, қабілеттерін іске асыруға ұмтылуда көрінетін тұлғаның динамикалық интегративті сапасы ретінде (жеке және жеке ерекшеліктерін ескере отырып);

– шығармашылық өнімдерді жасау мен ұсынуда жеке және әлеуметтік маңызды бағытта көрінетін айқын шығармашылық сипатқа ие ерекше қызмет түрі ретінде (қызмет түрі);

– тұлғаның мотивациялық, интеллектуалдық, эмоционалдық, ерікті салаларын дамытуды қамтитын үрдіс ретінде; бала шығармашылық түрде өзгереді, дамиды және жетілдіріледі (маңызды және күрделі қасиеттер);

– мінез-құлық сипаттамасы ретінде оқушының белгілі бір іс-әрекетке қатысу дәрежесін және оның қарқындылық дәрежесін (типологиялық және мінез-құлық сипаттамалары) сипаттайтын ұстанымы.

Біздің елімізде және шетелде психологиялық және педагогикалық әдебиеттерді талдау көрсеткендей, бүгінгі таңда адамның шығармашылық қызметі түрлі бағытта зерттеліп, шығармашылықтың мәнін анықтап, шығармашылық белгілерін анықтап, шығармашылық тұлғаның психологиялық бейнесін, шығармашылық іс-әрекеті мен шығармашылық ойлауына мүмкіндіктер береді, шығармашылық қабілеттерін дамытудың заңдылықтары мен құралдары және адамның әлеуеті зерттелуде.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- [1] Жоғары білім беру – интеллектуалдық ұлт қалыптастырудың стратегиялық ресурстары: әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың оқытушы профессорлар құрамының XX ғылыми-әдіснамалық конференциясының материалдары. – 2015, қаңтар –15. – Т.1.
- [2] Айзенк С.Б., Г.Пакула А., Гоштаутас А. Стандартизация личностного опросника Айзенка для взрослой популяции Литвы //Психол. журн. –2018. –Т.12, № 3. – С.83-89.
- [3] Barron F., Harrington D. Creativity, intelligence and personality //Ann. Rev. of Psychol. – 2017. – V.32. – P.439-476.
- [4] Векслер Д. Диагностика невербальной креативности //Методы психологической диагностики. – М.: РАН, 2018. – С. 5-39
- [5] Вертгеймер М. Продуктивное мышление. – М., Директор – Медиа, 2019. – С. 548.
- [6] Гилфорд Д. Три стороны интеллекта //Психология мышления /Ред. А.М. Матюшкин. – М.: Прогресс, 2019. – С.318.
- [7] Mednik S.A. The associative basis of the creative process// PsihoLRev. N.Y. – 2018. – Vol.6.
- [8] Smith, M.B. Competence and socialization. In J.A.Clausen (Ed.), Socialization and society. –New York: Little, Brown and Co, 2018.
- [9] Taylor L.A. The nature of the creative process //Creativity/ Smith P. (Ed.). – N.Y.: Hasting House, 2018. – P.51-82.
- [10] Torrance E.P/ Growing up creatively gifted: a 22-year longitudinal study// Creative Child and Adult Quaterly. – 2019. – N 5. –P.148-170
- [11] Трик Х.Е. Креативность как процесс. – М., 2017. – С.87.
- [12] Wollach M.A., Kogan N.A. A new look at the creativity – intelligence distinction //Journal of Personality. –2019. – № 33. – С. 348-369.
- [13] Королева Е. В. Проектно-исследовательская деятельность учащихся как средство формирования и развития инновационного мышления – генератора инноваций /Е.В. Королева //Исследовательская работа школьников. – 2018. – № 1. – С. 5-6.
- [14] Соколова Ю.Н. Опыт творческой деятельности личности как педагогический феномен//Проблемы современного педагогического образования. – 2018. – №61-1. – С.286-289.

- [15] Морозова И.С., Штепина И.С. Познавательная активность младших дошкольников // Теория и практика общественного развития. – 2019. – №12. – С.162-165.
- [16] Бакунева С. В. Творческая активность как психолого-педагогическое явление // Царскосельские чтения. – 2018. – №XIV. – С.122-124.
- [17] Лучникова Е.В. Формирование познавательной активности учащихся на современном уроке // Вестник ПГГПУ. Серия № 1. Психологические и педагогические науки. – 2018. – №2. – С.57-62.

References:

- [1] Zhogary bilim beru – intellektualdyk ult kalypastyrudyn strategiyalyk resurstary: al-Farabi atyndagy KazUU-dyn okytushy professorlar kuramynyn XX gylymi-adisnamalyk konferenciya synyn materialdary. – 2015, 15 kantar. – Т.1.
- [2] Ajzenk S.B., G. Pakula A., Goshtautas A. Standartizaciya lichnostno oprosnika Ajzenka dlya vzrosloj populyacii Litvy // Psihol. zhurn. – 2018. – Т. 12, № 3. – С. 83-89.
- [3] Barron F., Harrington D. Creativity, intelligence and personality // Ann. Rev. of Psychol. – 2017. – V. 32. – P. 439-476.
- [4] Veksler D. Diagnostika neverbal'noj kreativnosti // Metody psihologicheskoy diagnostiki. – М.: РАН, 2018. – С. 5-39
- [5] Vertgejmer M. Produktivnoe myshlenie M., Direktor – Media, 2019. 548 s.
- [6] Gilford D. Tri storony intellekta // Psihologiya myshleniya / Red. A. M. Matyushkin. – М.: Progress, 2019. – 318 s.
- [7] Mednik S.A. The associative basis of the creative process // PsihoLRev. N.Y. 2018. Vol. 6.
- [8] Smith, M.B. Competence and socialization. In J.A.Clausen (Ed.), Socialization and society. – New York: Little, Brown and Co, 2018.
- [9] Taylor L.A. The nature of the creative process // Creativity/ Smith P. (Ed.). – N.Y.: Hasting House, 2018. – P.51-82.
- [10] Torrance E.P/ Growing up creatively gifted: a 22-year longitudinal study // Creative Child and Adult Quaterly. – 2019. – N 5. – P.148-170.
- [11] Trik H.E. Kreativnost' kak process. – М., 2017. – 87 s.
- [12] Wollach M.A., Kogan N.A. A new look at the creativity – intelligence distinction // Journal of Personality. – 2019. – № 33. – С. 348-369.
- [13] Koroleva E. V. Proektno-issledovatel'skaya deyatel'nost' uchashchihsya kak sredstvo formirovaniya i razvitiya innovacionnogo myshleniya – generatora innovacij / E.V. Koroleva // Issledovatel'skaya rabota shkol'nikov. – 2018. – № 1. – С. 5-6.
- [14] Sokolova YU.N. Opyt tvorcheskoj deyatel'nosti lichnosti kak peda-gogicheskij fenomen // Problemy sovremennogo pedagogicheskogo obrazovaniya. 2018. №61-1. S.286-289.
- [15] Morozova I.S., Shtepina I.S. Poznavatel'naya aktivnost' mladshih doshkol'nikov // Teoriya i praktika obshchestvennogo razvitiya. 2019. №12. S.162-165.
- [16] Bakuneva S. V. Tvorcheskaya aktivnost' kak psihologo-pedagogicheskoe yavlenie // Carskosel'skie chteniya. 2018. №XIV. S.122-124.
- [17] Luchnikova E.V. Formirovanie poznavatel'noj aktivnosti uchashchihsya na sovremennom uroke // – Vestnik PGGPU. Seriya № 1. Psihologicheskie i pedagogicheskie nauki. – 2018. – №2. – С.57-62.

**Развитие творческой активности младших школьников
в условиях малокомплектной школы**

Г.К. Кажиякпар¹, А.З. Алипбек², А.Н. Кошербаева²

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая
(Алматы, Казахстан),

²Южно-Казахстанский государственный педагогический университет
(Шымкент, Казахстан)

Аннотация

В данной статье рассматриваются основные проблемы развития творческой активности младших школьников в условиях малокомплектной школы. В настоящее время развитие творческой активности учащихся в условиях малокомплектной школы в стране является актуальной задачей системы образования. В этой связи сегодня нужны люди, способные принимать нестандартные решения, умеющие мыслить креативно. Такие потребности предполагается систематически реализовывать в учебно-воспитательном

процессе малокомплектных школ. Творческая деятельность определяется как педагогическая категория: динамическое интегративное качество личности; особый вид деятельности, имеющий творческий характер; как процесс, включающий развитие мотивационной, интеллектуальной, эмоциональной, волевой сфер личности; поведенческая характеристика. Понятию «творческая деятельность» дано отдельное авторское определение и описывается его взаимосвязь с понятиями деятельности, мышления, способностей, сущность и содержание.

Ключевые слова: малокомплектная школа, учащиеся начальных классов, творчество, активность, развитие, деятельность, способности.

Development of creative activity of younger schoolchildren in a small school

G.K. Kazhiyakpar¹, A.Z. Alipbek², A.N. Kosherbayeva²

¹Kazakh National Pedagogical University named after Abai (Almaty, Kazakhstan),

²South Kazakhstan State Pedagogical University (Shymkent, Kazakhstan)

Abstract

This article discusses the main problems of the development of creative activity of younger schoolchildren in a small school. Currently, the development of creative activity of students in a small school in the country is an urgent task of the education system. In this regard, today we need people who are able to make non-standard decisions, who are able to think creatively. Such needs are supposed to be systematically implemented in the educational process of small schools. Creative activity is defined as a pedagogical category: dynamic integrative quality of personality; a special type of activity having a creative character; as a process involving the development of motivational, intellectual, emotional, volitional spheres of personality; behavioral characteristics. The concept of “creative activity” is given a separate author’s definition and describes its relationship with the concepts of activity, thinking, abilities, essence and content.

Keywords: small school, primary school students, creativity, activity, development, activity, abilities.

Редакцияға 05.09.2022 қабылданды

МРНТИ 14.35.07

DOI 10.51889/2680.2022.76.73.018

Г.С. КВАСНЫХ¹, Н.И. ПУСТОВАЛОВА¹, Г.А. КОЛЕСНИКОВА¹

¹Северо-Казахстанский университет имени М. Козыбаева (Петропавловск, Казахстан)
kgalene75@gmail.com, nata_pustovalova@mail.ru, kolesnikovaga@mail.ru

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К РАБОТЕ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В статье авторы рассматривают вопросы обучения студентов педагогического направления в вузе с целью их подготовки к работе в условиях инклюзивного образования. Рассматриваются составляющие профессиональной компетентности будущего педагога, в том числе, инклюзивной компетентности. Представлен опыт подготовки бакалавров педагогического направления в Северо-Казахстанском университете им. М.Козыбаева, в частности, описана модель образовательных программ, ее результаты, показаны изменения в содержании подготовки будущих педагогов через внедрение в образовательный процесс модуля инклюзивных компетенций, раскрыты темы и разделы дисциплин, входящих в данный модуль, задания для самостоятельной работы обучающихся. Представленные в статье результаты позволяют говорить о том, что изучение специальных дисциплин в вузе, формирование у студентов системно-структурного представления об объекте своей деятельности, позволяют готовить будущих педагогов к работе в инклюзивном образовании.

Ключевые слова: инклюзивное образование, особые образовательные потребности, профессиональная компетентность педагога, инклюзивная компетентность педагога, профессиональная подготовка.